

Agnieszka Romanko

KOMPETENCJE ADMINISTRATORA DIECEZJI
W SYTUACJI *SEDE VACANTE*
DOTYCZĄCE ORGANÓW MEDIACYJNYCH (KAN. 1733 § 2)

Zaistnienie sytuacji nadzwyczajnej w Kościele partykularnym nie może powodować zachwiania ciągłości władzy w diecezji oraz poczucia, że ucierpi na tym dobro dusz¹. Dlatego też uzasadnione jest przeanalizowanie realizacji kompetencji mediacyjnych w sytuacji wakatu na stolicy biskupiej.

Prawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.² stanowi, że kompetencje w przedmiocie erygowania organów mediacyjnych i wydania szczegółowych przepisów postępowania posiada konferencja biskupów oraz poszczególni biskupi diecezjalni (kan. 1733 § 2)³. Należy dodać, że upraw-

MGR LIC. AGNIESZKA ROMANKO – doktorant Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Instytut Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, Polska; e-mail: aga2411@vp.pl

¹ M. SITARZ, *Przeszkoda w działaniu i wakat stolicy biskupiej*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1: *Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2005, s. 273.

² *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

³ „Konferencja Episkopatu [konferencja biskupów – A.R.] może postanowić, by w każdej diecezji został ustanowiony jakiś stały urząd lub rada, których zadaniem byłoby, według przepisów do określenia przez samą Konferencję, poszukiwanie i sugerowanie słusznych rozwiązań; jeśli Konferencja tego nie zarządziła, biskup może ustanowić tego rodzaju radę lub urząd” (kan. 1733 § 2). Ustanowienie organu mediacyjnego przez konferencję biskupów nie będzie przedmiotem niniejszej analizy.

nionymi będą również zwierzchnicy Kościołów partykularnych zrównani w prawie z diecezją (kan. 381 § 2). Z uwagi na fakt, że ustawodawca nie precyzuje, komu będą przysługiwać takie zadania w sytuacji *sede vacante* (kan. 416-430), w niniejszym artykule należy podjąć próbę określenia kompetencji administratora diecezji dotyczących organów mediacyjnych.

W pierwszej kolejności zostaną scharakteryzowane podmioty uprawnione do ustanowienia organów mediacyjnych w sytuacji *sede plena*, a więc biskup diecezjalny i zwierzchnicy Kościołów partykularnych zrównani w prawie z biskupem diecezjalnym. Następnie analizie zostaną poddane kompetencje administratora diecezji w sytuacji *sede vacante*.

1. KOMPETENCJE DOTYCZĄCE ORGANÓW MEDIACYJNYCH W SYTUACJI SEDE PLENA

Sytuacja *sede plena* zachodzi, kiedy urząd biskupa diecezjalnego jest obsadzony i jego tytulariusz funkcjonuje normalnie, bez żadnych przeszkód utrudniających realizację przyznaną mu kompetencji⁴.

1.1. Kompetencje biskupa diecezjalnego

Prawodawca kodeksowy stanowi, że w sytuacji, w której konferencja biskupów nie eryguje w należących do niej diecezjach urzędu mediatora bądź rady mediacyjnej, „biskup może ustanowić tego rodzaju radę lub urząd” (kan. 1733 § 2)⁵. K. Matthews komentując przepis tego kanonu dodaje, że biskup diecezjalny będzie kompetentny, jeżeli nie jest wymagane, aby urząd mediatora został erygowany przez konferencję biskupów⁶. W takiej sytuacji, konferencja biskupów powinna zachęcać poszczególnych

⁴ M. SITARZ, *Zarządzanie parafią w sytuacjach nadzwyczajnych*, w: *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. S.L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 133.

⁵ Szerzej zob.: T.J. PAPROCKI, *The Method of Proceeding in Administrative Recourse and in the Removal or Transfer of Pastors [cc. 1732-1752]*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, red. J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green, Paulist Press, New York-Mahwah 2000, s. 1826-1827; J. MIRAS, *De recursu adversus decreta administrativa*, w: *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico, IV/2*, red. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, Ediciones Universidad de Navarra, S.A., Pamplona 2002, s. 2127-2128.

⁶ K. MATTHEWS, *The Development and Future of the Administrative Tribunal*, „*Studia Canonica*” 18 (1984), nr 1, s. 169.

biskupów, aby podjęli wszelkie inicjatywy w zakresie ustanowienia tego rodzaju urzędu w swoich diecezjach⁷. Dlatego też, podmiotem upoważnionym do powołania organu mediacyjnego jest biskup diecezjalny⁸. Erygowanie tego organu nie ma charakteru obligatoryjnego, chyba że konferencja biskupów zobowiąże poszczególnych biskupów diecezjalnych do jego ustanowienia w swoich diecezjach.

Biskup diecezjalny w Kościele partykularnym jest organem władzy z ustanowienia Bożego, wyposażonym w pełnię władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej (kan. 391 § 1)⁹. Określając naturę tej władzy, prawodawca kodeksowy stanowi, że jest ona zwyczajna, własna i bezpośrednia (kan. 381 § 1)¹⁰. Kongregacja ds. Biskupów przypomniała, że „na mocy tej władzy, biskupi mają święte prawo, a przed Bogiem obowiązek, stano-

⁷ Tamże, s. 196.

⁸ Z. GROCHOLEWSKI, *Štúdie z procesného kanonického práva*, Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula 1995, s. 76; J. KRUKOWSKI, *Środki pojednawcze zmierzające do zapobieżenia powstaniu sporu administracyjnego*, „Roczniki Nauk Prawnych” 21 (2011), nr 1, s. 176; M. SITARZ, *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2008, s. 96; TENŻE, *Competences of Collegial Organs in a Particular Church in the Exercise of Executive Power According to the Code of Canon Law of 1983*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 90; G. LESZCZYŃSKI, *Sprawiedliwość administracyjna w Kościele*, w: *25-lecie promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego. Obowiązki i stosowanie w Polsce*, red. J. Krukowski, Z. Tracz, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 2009, s. 190; A.G. MIZIŃSKI, *Polubowne rozstrzygnięcie sporów administracyjnych według przepisów Kościoła łacińskiego*, „Prawo Kanoniczne” 55 (2012), nr 4, s. 16; E. SZTAFROWSKI, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. IV, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1986, s. 419.

⁹ „Obowiązkiem biskupa diecezjalnego jest rządzić powierzonym mu Kościołem partykularnym; z władzą ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą, zgodnie z przepisami prawa” (kan. 391 § 1).

¹⁰ „Biskupowi diecezjalnemu w powierzonej mu diecezji przysługuje wszelka władza zwyczajna, własna i bezpośrednia, jaka jest wymagana do jego pasterskiego urzędu, z wyłączeniem tych spraw, które na mocy prawa lub dekretu Papieża są zarezerwowane najwyższej lub innej władzy kościelnej” (kan. 381 § 1). Władza zwyczajna – sprawowana przez biskupa diecezjalnego na mocy powierzonego mu urzędu pasterskiego względem powierzonych jego trosce wspólnoty wiernych; władza własna – sprawowana w imieniu własnym, nie jest władzą zastępczą; władza bezpośrednia – sprawowana bez koniecznych pośredników, co nie oznacza, że biskup diecezjalny nie może korzystać z pomocy współpracowników. Zob. J. KRUKOWSKI, *Biskupi*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, s. 240-241; M. SITARZ, *Miejsce instrukcji w hierarchii aktów normatywnych*, w: *O „Sanctorum Mater”*, red. W. Bar, L. Fiejdasz, Katedra Prawa Kanonicznego, Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Lublin 2008, s. 29.

wienia praw dla swoich wiernych”¹¹. Dlatego tym bardziej potrzebna jest realizacja „zalecenia prawnego” wynikającego z kan. 1733 § 2, znajdującego uzasadnienie w „chrześcijańskim duchu zgody”, które obowiązuje „w Kościele na mocy prawa ewangelicznego” (Mt 18,15-17)¹². Ponadto, biskup diecezjalny wykonując swoją władzę powinien mieć na względzie fakt, aby „wierni rozwiązywali w sposób pokojowy swoje spory i jak najszybciej się pogodzili [...] unikając w ten sposób trwałych animozji” (AS 68).

Prawodawca powszechny stanowi, że biskup diecezjalny będzie uprawniony do erygowania organu mediacyjnego „jeśliby Konferencja tego nie zarządziła” (kan. 1733 § 2). Dyspozycję kodeksową zawierającą kompetencję biskupa diecezjalnego w przedmiocie ustanowienia urzędu bądź rady mediacyjnej należy rozpatrywać łącznie z kan. 381 § 1, zgodnie z którym spod władzy biskupa diecezjalnego wyłączone są sprawy zarezerwowane na mocy prawa lub dekretu papieża najwyższej lub innej władzy kościelnej¹³. W pierwszej kolejności, ustawodawca decyzję w kwestii powołania takiego organu zarezerwował konferencji biskupów. Nie ma jednak przeciwwskazań, aby treść kan. 1733 § 2 przyznająca biskupowi diecezjalnemu możliwość jego ustanowienia mogła mieć zastosowanie również w sytuacji, w której dana konferencja biskupów uchwaliła wcześniej dekret ogólny¹⁴ powołujący organ mediacyjny pozostawiając poszczególnym biskupom decyzję, czy będzie to struktura obligatoryjna czy fakultatywna. W razie za-

¹¹ CONGREGAZIONE PER I VESCOVI, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi Apostolorum successores* (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2004; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 517-711, nr 64 [dalej cyt.: AS]. Zob. także: SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 104-163, nr 27.

¹² T. PAWLUK, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. IV: *Doczesne dobra Kościoła. Sankcje w Kościele. Procesy*, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2009, s. 390.

¹³ „Materia ustawodawstwa jest ograniczona treścią prawodawstwa władzy wyższej lub jej zastrzeżeniem dla Konferencji Biskupów”. Zob. E. GÓRECKI, *Pozycja biskupa w Kościele partykularnym*, w: *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2004, s. 82.

¹⁴ Upoważnienie do erygowania organu mediacyjnego przez konferencję biskupów ma swoje źródło w kan. 455 § 1, zgodnie z którym „Konferencja Episkopatu [konferencja biskupów – A.R.] może wydawać dekryty ogólne jedynie w tych sprawach, w których przewiduje to prawo powszechne, albo określa szczególne polecenie Stolicy Apostolskiej, wydane przez nią z własnej inicjatywy lub na prośbę samej Konferencji”.

istnienia takiej sytuacji, można wówczas postulować, aby organ mediacyjny erygowany przez konferencję biskupów stanowił ewentualnie instancję odwoławczą w stosunku do organu powołanego na szczeblu diecezjalnym.

Należy jednak zwrócić uwagę, że biskup diecezjalny, posiadający pełnię władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędowniczej, jeżeli tylko dostrzeże potrzebę ustanowienia organu mediacyjnego w diecezji, zawsze będzie uprawniony do jego erygowania. J. Krukowski podkreśla, że najwyższy ustawodawca kościelny pozostawia biskupom możliwość modelowania swoich kurii, odpowiednio do miejscowych warunków, potrzeb i możliwości, zwłaszcza personalnych¹⁵. Dlatego biskup oceniając sytuację w konkretnym Kościele partykularnym¹⁶, uwzględnia liczbę sporów administracyjnych i możliwość ich rozwiązywania na drodze pozasądowej, czy nawet ich zapobieżenia, posiada kompetencję w przedmiocie ustanowienia organu mediacyjnego zgodnie z kan. 1733 § 2, jak również określenia szczegółowego postępowania przed takim organem¹⁷.

Biskup diecezjalny może skorzystać z uprawnienia przyznanego w kan. 1733 § 2 i utworzyć urząd bądź radę wyposażone w kompetencje mediacyjne w sposób uroczysty na synodzie diecezjalnym lub poza synodem. Z uwagi na fakt, że synod jest instytucją prawa kościelnego, a władza biskupa pochodzi z prawa Bożego, jedynym ustawodawcą na synodzie diece-

¹⁵ J. KRUKOWSKI, *Zasady organizacji i funkcjonowania kurii diecezjalnej*, w: *Struktura i zadania kurii diecezjalnej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej w ramach obchodów Roku Prymasa Tysiąclecia przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich*, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL oraz Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Warszawsko-Praskiej (Warszawa-Praga 11-12.09.2001), red. J. Krukowski, K. Warchałowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2003, s. 13.

¹⁶ „By prawo odpowiadało konkretnym warunkom lokalnym, w nowym KPK poznaczono dużo większą możliwość regulowania pewnych spraw prawem partykularnym poszczególnych Kościołów lokalnych”. Zob. Z. GROCHOLEWSKI, *Specyfika prawa Kościoła katolickiego. Referat wygłoszony z okazji otrzymania tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dnia 7 maja 2004*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 17 (2004), s. 31.

¹⁷ E. Labandeira postuluje, że szczegółowe przepisy regulujące działanie organu mediacyjnego mogłyby wydać kolegium konsultorów. Zob. E. LABANDEIRA, *Tratado de derecho administrativo canonico*, Ediciones Universidad de Navarra, S.A., Pamplona 1988, s. 637. Należy jednak zauważyć, że taka interpretacja rozszerzająca nie jest właściwa. Biskup diecezjalny nie może delegować władzy ustawodawczej. Zgodnie bowiem z treścią kan. 135 § 2, „władza ustawodawcza winna być wykonywana w sposób przepisany prawem, a ta, którą posiada ustawodawca kościelny, niższy od władzy najwyższej, nie może być ważnie delegowana, chyba że coś innego prawo wprost zastrzega [...]”.

zjalnym jest biskup diecezjalny, a pozostali członkowie posiadają tylko głos doradczy¹⁸. Wskazane jest zatem, aby w procesie erygowania organu mediacyjnego biskup diecezjalny korzystał z pomocy nie tylko duchownych, ale również wiernych świeckich (por. kan. 129 § 2)¹⁹. Jakkolwiek postanowienia synodalne podpisuje i promulguje wyłącznie biskup diecezjalny (kan. 466).

Należy zauważyć, że biskup diecezjalny zobowiązany będzie określić normy postępowania przed organem mediacyjnym. Prawodawca powszechny pozostawił prawodawcy partykularnemu promulgowanie statutu regulującego takie kwestie, jak strukturę czy sposób realizacji wyznaczonego zadania²⁰. Dlatego treść kan. 1733 § 2 odnosząca się do konferencji biskupów („według przepisów do określenia przez samą Konferencję”) znajdzie zastosowanie również w sytuacji erygowania urzędu lub rady przez biskupa diecezjalnego²¹.

Ponadto, w wykonywaniu władzy ustawodawczej, co w niniejszej analizie znajdzie zastosowanie zarówno w procesie ustanawiania organu mediacyjnego, jak i doprecyzowania jego kompetencji, zadań oraz szczegółowych norm postępowania, biskup diecezjalny powinien przestrzegać podstawowych kryteriów obowiązujących w jej pełnieniu (AS 67).

¹⁸ M. SITARZ, *Synod diecezjalny*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, s. 342-343. Zob. także: J. DUDZIAK, *Synod diecezjalny (organizacja i zadania)*, w: *Struktury kolegialne w Kościele partykularnym. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Nauk Prawnych TN KUL i Wyższe Seminarium Duchowne w Tarnowie. Tarnów 17-18 września 2002*, red. J. Krukowski, T. Rozkrut, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej BIBLOS, Tarnów 2004, s. 33-60.

¹⁹ Na znaczenie głosu doradczego w czasie obrad synodu diecezjalnego zwraca uwagę M. Sitarz, stanowiąc: „Głos doradczy to życzliwa i kompetentna rada, poprzedzona dokładną i wszechstronną oceną sytuacji (kan. 127 § 3), która ma duży wpływ na ostateczny kształt postanowień synodalnych. Jeżeli zachodzi potrzeba przeprowadzenia głosowania nad propozycjami czy sentencjami, jego wynik (zwłaszcza jednomyślny) stanowi bardzo ważną wskazówkę dla ustawodawcy. Mimo, że głosowanie nie jest wiążące dla biskupa, nie powinien on bez ważnej przyczyny odstępować od kolegialnej decyzji uczestników synodu”. Zob.: SITARZ, *Synod diecezjalny*, s. 342.

²⁰ SITARZ, *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym*, s. 96-97; TENZE, *Competences of Collegial Organs in a Particular Church*, s. 90; TENZE, *Organy kolegialne w Kościele partykularnym*, w: *25-lecie promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego*, s. 179-180.

²¹ K. MARTENS, *La protection juridique dans l'Église: les tribunaux administratifs, la conciliation, et du „due process”*, „*Studia Canonica*” 36 (2002), s. 229.

1.2. Kompetencje zwierzchników Kościołów partykularnych zrównanych w prawie z biskupem diecezjalnym

Prawodawca kodeksowy w kan. 1733 § 2 wśród podmiotów uprawnionych do ustanowienia organu mediacyjnego nie wymienia zwierzchników stojących na czele struktur prawnych Kościoła zrównanych z diecezją²². Należy jednak poddać analizie ewentualność erygowania urzędu mediatora w innych Kościołach partykularnych. Rodzi się pytanie: jaka jest podstawa prawna przyznania osobom zrównanym w prawie z biskupem diecezjalnym uprawnienia w przedmiocie powołania urzędu mediatora?

Odwołując się do dyspozycji prawa powszechnego, „jeżeli co innego nie wynika z natury rzeczy lub z przepisu prawa, z biskupem diecezjalnym są zrównani w prawie ci, którzy są zwierzchnikami wspólnot wiernych, o których w kan. 368” (kan. 381 § 2)²³. W konsekwencji należy wyróżnić pięciu zwierzchników struktur terytorialnych: 1) prałat terytorialny i 2) opat terytorialny (kan. 370²⁴), 3) wikariusz apostolski i 4) prefekt apostolski (kan. 371 § 1²⁵), a także 5) administrator apostolski administratury apostolskiej erygowanej na stałe (kan. 371 § 2²⁶). Ponadto, trzeba wskazać trzech zwierzchników struktur o charakterze personalnym, które zostały utwo-

²² Szerzej na temat innych od diecezji struktur Kościoła partykularnego zob.: J. KRUKOWSKI, *Prawo administracyjne w Kościele*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2011, s. 137-146; W. JAKUBOWSKI, M. SOLARCZYK, *Ustrój Kościoła Rzymskokatolickiego. Wybrane zagadnienia instytucjonalne*, Instytut Nauk Politycznych. Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2002, s. 145-148; 153-158.

²³ „Przez biskupów diecezjalnych rozumie się nie tylko biskupów rezydencjalnych, lecz także tych, którzy są im w prawie przyrównani”. Zob. PAULUS PP.VI, *Litterae apostolicae motu proprio datae Normae Episcopis impertiuntur ad facultatem dispensandi spectantes De Episcoporum muneribus* (15.06.1966), AAS 58 (1966), s. 467-472; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 133-137, nr III.

²⁴ „Prałatura terytorialna lub opactwo terytorialne oznacza część [porcję – A.R.] Ludu Bożego w określonych granicach terytorium. Ze względu na szczególne warunki, piecza o ten lud zostaje powierzona prałatowi lub opatowi, który kieruje nim, na podobieństwo biskupa diecezjalnego, jako własny jego pasterz” (kan. 370).

²⁵ „Wikariat apostolski lub prefektura apostolska oznacza określoną część [porcję – A.R.] Ludu Bożego, która z racji szczególnych okoliczności nie została jeszcze ukonstytuowana jako diecezja i jest powierzona pasterskiej trosce wikariusza apostolskiego lub prefekta apostolskiego, ażeby kierowali nią w imieniu Papieża” (kan. 371 § 1).

²⁶ „Administratura apostolska oznacza część [porcję – A.R.] Ludu Bożego, która ze względu na specjalne i wyjątkowo poważne racje, nie jest erygowana przez Papieża jako diecezja, a piecza pasterska o nią zostaje powierzona administratorowi apostolskiemu, aby nią kierował w imieniu Papieża” (kan. 371 § 2).

rzne po promulgacji KPK/83 z uwagi na występowanie „innych podobnych racji” (kan. 372 § 2)²⁷: 1) ordynariusz wojskowy (SMC II § 1²⁸), 2) administrator Personalnej Administratury Apostolskiej Świętego Jana Marii Vianneya (nr 4²⁹) i 3) ordynariusz Ordynariatu Personalnego dla byłych Anglikanów (nr IV³⁰).

Pomimo, że ustawodawca kościelny milczy w kwestii przyznania uprawnienia erygowania organów mediacyjnych w strukturach zrównanych z diecezją trzeba zauważyć, że kanoniści opowiadają się za nadaniem tej kompetencji zwierzchnikom zrównanym w prawie z biskupem diecezjalnym³¹.

Należy przyjąć, że zwierzchnicy struktur prawnych Kościoła (terytorialnych i personalnych) będą mogli skorzystać z takiego uprawnienia – analogicznie jak biskup diecezjalny – dopiero, jeśli konferencja biskupów nie podejmie decyzji w tym przedmiocie. Do nich należeć będzie również wydanie szczegółowych norm postępowania przed organem mediacyjnym.

²⁷ „Jeżeli tam, gdzie zdaniem najwyższej władzy kościelnej, po wysłuchaniu opinii zainteresowanych Konferencji Episkopatu, okaże się to pożyteczne, mogą być na tym samym terytorium erygowane Kościoły partykularne odrębne z racji obrządku wiernych lub innej podobnej racji” (kan. 372 § 2).

²⁸ „Ordynariatem wojskowym kieruje jego własny ordynariusz z zasady (*pro norma*) posiadający sakrę biskupią, wyposażony we wszelkie uprawnienia biskupów diecezjalnych i mający te same co oni obowiązki, chyba że co innego wynika z samej natury rzeczy lub ze statutów partykularnych”. Zob. IOANNES PAULUS PP. II, *Constitutio apostolica qua nova canonica ordinatio pro spirituali militum curae datur Spirituali militum curae* (21.04.1986), AAS 78 (1986), s. 481-486; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 211-216 [dalej cyt.: SMC].

²⁹ „Personalna Administratura Apostolska Świętego Jana Marii Vianneya zostaje powierzona trosce pasterskiej Administratora Apostolskiego, jako jego własnego Ordynariusza, którego nominuje Biskup Rzymski zgodnie z prawem powszechnym”. Zob. CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Decretum de Administratione Apostolica personali Sancti Ioannis Mariae Vianney condenda Animarum bonum* (18.01.2002), AAS 94 (2002), s. 305-308; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz [i in.], Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 559-563.

³⁰ „Ordynariat Personalny powierzony jest opiece pasterskiej ordynariusza, mianowanego przez Biskupa Rzymskiego”. Zob. BENEDICTUS PP. XVI, *Constitutio apostolica qua Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur qui plenam communionem cum Catholica Ecclesia ineunt Anglicanorum coetibus* (4.11.2009), AAS 101 (2009), s. 985-990; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, s. 63-73.

³¹ KRUKOWSKI, *Prawo administracyjne w Kościele*, s. 518; TENZE, *Środki pojednawcze zmierzające do zapobieżenia powstaniu sporu administracyjnego*, s. 176-177; MIZIŃSKI, *Polubowne rozstrzygnięcie sporów administracyjnych według przepisów Kościoła łacińskiego*, s. 16.

2. KOMPETENCJE DOTYCZĄCE ORGANÓW MEDIACYJNYCH W SYTUACJI *SEDE VACANTE*

Sytuacja *sede vacante* (kan. 416-430)³² stanowi jedną z dwóch sytuacji nadzwyczajnych, w których może się znaleźć diecezja³³. Prawodawca kodeksowy określa następujące przyczyny wakatu stolicy biskupiej: 1) śmierć biskupa diecezjalnego, 2) zrzeczenie się urzędu przyjętego przez Biskupa Rzymu, 3) przeniesienie biskupa diecezjalnego na inną diecezję i 4) pozbawienie sprawowanego urzędu (kan. 416; AS 233)³⁴.

2.1. Kompetencje administratora diecezji

Już na wstępie należy postawić następujące pytania: czy administrator diecezji, któremu powierzono zarządzanie diecezją w sytuacji *sede vacante* (kan. 416-430) będzie również uprawniony do erygowania urzędu bądź rady zgodnie z kan. 1733 § 2? Jak rozumieć zasadę *sede vacante nihil innovetur* (kan. 428 § 1) w kontekście podejmowania ewentualnych działań administratora diecezji w zakresie postępowania mediacyjnego? Jakie kompetencje przysługują administratorowi diecezji względem organów

³² Szerzej zob.: SITARZ, *Przeszkoda w działaniu i wakaty stolicy biskupiej*, s. 272-294; TENŻE, A. ROMANKO, *Sede vacante*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. XVII, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2012, kol. 1333-1334.

³³ Drugą sytuację nadzwyczajną stanowi *sede impedita* (kan. 412-415). Stolica biskupia ma przeszkodę w działaniu (*sede impedita*), kiedy biskup diecezjalny na skutek: 1) uwięzienia, 2) usunięcia, 3) wygnania, 4) niezdadności (kan. 412) lub 5) zaciągnięcia kary kościelnej (kan. 415) zostanie całkowicie pozbawiony możliwości wypełniania posługi pasterskiej w diecezji. Szerzej zob.: SITARZ, *Przeszkoda w działaniu i wakaty stolicy biskupiej*, s. 272-294; TENŻE, *Zarządzanie Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 14 (2001), nr 1, s. 45-57; TENŻE, *Procedura zarządzania Kościołem w sytuacjach nadzwyczajnych*, „Teki Komisji Prawniczej. Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie” t. III (2010), s. 182-191; TENŻE, A. ROMANKO, *Sede impedita*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. XVII, kol. 1331-1333.

³⁴ W sytuacji *sede vacante* wikariusz generalny i wikariusz biskupi tracą swoją władzę, jeżeli nie mają godności biskupiej (kan. 481 § 2). Do czasu objęcia diecezji przez nowego biskupa, biskup pomocniczy zachowuje tę władzę i uprawnienia, które posiadał jako wikariusz generalny lub wikariusz biskupi w sytuacji *sede plena*. Jeżeli nie zostanie administratorem diecezji, to swoją władzę wykonuje pod zwierzchnictwem administratora diecezji (kan. 409 § 2). Szerzej zob.: J. SYRYJCZYK, *Kompetencje wikariusza generalnego*, w: *Struktura i zadania kurii diecezjalnej*, s. 70-72; K. ORZESZYNA, *Kompetencje wikariusza biskupiego*, w: *Struktura i zadania kurii diecezjalnej*, s. 80-86.

mediacyjnych w sytuacji, w której biskup diecezjalny utworzył taki organ, a następnie stolica biskupia zawakowała?

Zaistnienie którejkolwiek z przyczyn sytuacji *sede vacante* nie może prowadzić do zaniedbania pasterskiego obowiązku kierowania porcją Ludu Bożego. Należy dodać, że wierni mają prawo otrzymywać pomoce od swoich pasterzy z duchowych dóbr Kościoła (kan. 213). Dlatego też, w celu zabezpieczenia najistotniejszych potrzeb wiernych, prawodawca kościelny przewiduje tymczasowy zarząd diecezją przez administratora diecezji³⁵. Do takich potrzeb można zaliczyć następujące sytuacje: po pierwsze, ustanowienie organu mediacyjnego, kiedy na stolicy biskupiej zaistniałby wakat, a autor i adresat aktu administracyjnego wyraziliby chęć skorzystania z jego pomocy w poszukiwaniu i sugerowaniu słusznego rozwiązania sporu; po drugie, urząd lub rada została erygowana przez biskupa diecezjalnego zgodnie z kan. 1733 § 2, nastąpił wakat stolicy biskupiej, a w tym czasie toczyłoby się postępowanie mediacyjne. Wydaje się, że w takiej sytuacji, strony sporu nie mogą zostać pozbawione prawa do pozasądowego rozwiązania konfliktu.

W tym miejscu rodzą się kolejne pytania: czy w sytuacji *sede vacante* administrator diecezji posiadałby kompetencję do skorzystania z organu mediacyjnego erygowanego wcześniej przez biskupa diecezjalnego? Czy działalność organu mediacyjnego ustaje podczas wakatu stolicy biskupiej? Czy administrator diecezji mógłby ustanowić organ mediacyjny?

Administrator diecezji ma te same obowiązki i władzę co biskup diecezjalny, z wyjątkiem tego, co jest wyłączone z natury rzeczy lub na mocy samego prawa (kan. 427 § 1; AS 242³⁶). Władza administratora diecezji jest zwyczajna i własna (AS 241)³⁷. Jest on ordynariuszem miejsca (kan.

³⁵ J. WROCENSKI, *Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakującą*, „Prawo Kanoniczne” 46 (2003), nr 1-2, s. 39. Wyboru administratora diecezji powinno dokonać kolegium konsultorów w ciągu ośmiu dni od uzyskania wiadomości o zawakowaniu stolicy biskupiej, z zachowaniem przepisu kan. 502 § 3 (kan. 421 § 1). Szerzej na temat zadania kolegium konsultorów w sytuacji *sede vacante* zob.: M. SITARZ, *Kolegium konsultorów w Kodeksie Prawa Kanonicznego 1983 i w partykularnym prawie polskim*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1999, s. 116-128.

³⁶ „Od momentu przejęcia kierowania diecezją administrator diecezji przyjmuje wszystkie obowiązki biskupa diecezjalnego” (AS 242).

³⁷ „Administrator diecezji od momentu przyjęcia wyboru ma władzę zwyczajną w diecezji. Władzy tej nie podlega wszystko to, co z natury rzeczy lub na mocy samego prawa jest spod niej wyjęte” (AS 241).

134 § 1)³⁸. Ze względu na fakt, że tylko czasowo jest przełożonym Kościoła partykularnego, nie jest pełnoprawnym rządcą, stąd zakres jego kompetencji jest mniejszy niż biskupa diecezjalnego³⁹. Prawodawca w KPK/83 wyraźnie wskazuje sprawy, które są wyjęte spod kompetencji administratora diecezjalnego⁴⁰. Należy zauważyć, że ustawodawca kościelny nie stanowi, aby administrator diecezji nie mógł skorzystać z kompetencji przyznanej biskupowi diecezjalnemu w kan. 1733 § 2. W konsekwencji, znajdzie zastosowanie treść kan. 427 § 1, stąd w przedmiocie erylowania organu mediacyjnego będzie on miał „te same obowiązki i władzę co biskup diecezjalny”.

Zgodnie z zasadą *sede vacante nihil innovetur*, kiedy stolica biskupia wakuje, niczego nie należy zmieniać (kan. 428 § 1). Zasada ta ma na celu zabezpieczenie dobra diecezji wakującej i uprawnień przyszłego biskupa diecezjalnego. Nie dopuszcza ona do trwałych zmian przynoszących szkodę diecezji lub stawiających nowego biskupa przed faktami dokonanymi (kan. 428 § 2)⁴¹. Zmiany, które nie powodują szkody, a wręcz przynoszą korzyść, nie są zabronione⁴². Do takich należy zaliczyć skorzystanie z uprawnienia

³⁸ „Pod nazwą *ordynariusz* rozumiani są w prawie [...], którzy – choćby tylko czasowo – są przełożonymi Kościoła partykularnego [...]” (kan. 134 § 1). Kanoniści podkreślają, że chodzi tu szczególnie o tych, którzy zarządzają diecezją w sytuacji *sede vacante*. Zob.: M. ŻUROWSKI, *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Kraków 1984, s. 111; E. SZTAFROWSKI, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. I, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985, s. 241; R. SOBAŃSKI, *Władza rządzenia*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. I: *Księga I. Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2003, s. 218-222.

³⁹ SITARZ, *Przeszkoda w działaniu i wakacji stolicy biskupiej*, s. 291.

⁴⁰ Administrator diecezji nie może: erylować stowarzyszeń publicznych (kan. 312 § 1, 3°), zwołać synodu diecezjalnego (kan. 462 § 1), mianować kanoników kapituły katedralnej lub kolegiackiej (kan. 509 § 1), usunąć wikariusza sądowego lub jego zastępcy (kan. 1420 § 5). Administrator diecezji może mianować proboszczów po roku od zawakowania stolicy biskupiej (kan. 525, 2°). Ponadto, dopiero po roku od zawakowania stolicy biskupiej i uzyskaniu zgody kolegium konsultorów, może ekskardynować i inkardynować oraz zezwalać na przesiedlenie się do innego Kościoła partykularnego (kan. 272). Za zgodą kolegium konsultorów może usunąć z zajmowanego stanowiska kanclerza i notariuszy (kan. 485) oraz udzielać dymisori do święceń dla kandydatów do duchowieństwa diecezjalnego (kan. 1018 § 1, 2°). Zob. SITARZ, *Przeszkoda w działaniu i wakacji stolicy biskupiej*, s. 291; T. PAWLUK, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, Warمیńskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2002, s. 184; WROCENSKI, *Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakującą*, s. 50-51.

⁴¹ PAWLUK, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II, s. 184.

⁴² SITARZ, *Przeszkoda w działaniu i wakacji stolicy biskupiej*, s. 292.

do ustanowienia organu mediacyjnego przyznanego w kan. 1733 § 2. Wierni nie mogą bowiem zostać pozbawieni prawa skorzystania z pomocy mediatora, jeżeli tylko o to proszą, a istnieje nadzieja na pokojowe rozstrzygnięcie sporu administracyjnego. Ponadto, w sytuacji, w której urząd mediatora został erygowany przez biskupa diecezjalnego, administrator diecezji powinien podtrzymywać jego działania. „Tymczasowość urzędu administratora nie może stanowić przeszkody w kontynuowaniu zadania kierowania ludem Kościoła partykularnego zgodnie z misją zbawczą Kościoła”⁴³. Prawodawca kodeksowy stanowi, że zabrania mu się jakichkolwiek dokumentów z kurii zabierać, niszczyć lub zmieniać (kan. 428 § 2). Dokonując wykładni treści tego kanonu trzeba zauważyć, że w kontekście kan. 1733 § 2, administrator diecezji nie może zabierać, niszczyć bądź zmieniać zarówno dokumentów ustanawiających urząd mediatora lub radę mediacyjną, statutu, jak i protokołów zawierających przebieg postępowania mediacyjnego.

W razie ustania urzędu administratora diecezji⁴⁴, nowy biskup ma prawo żądać przedstawienia sprawozdania z zarządu diecezją, co z kolei po stronie administratora diecezji rodzi obowiązek przedstawienia sprawozdania o stanie Kościoła partykularnego⁴⁵. Należy postulować, aby sprawozdanie takie zawierało również wszelkie działania podejmowane przez administratora diecezji w przedmiocie organów mediacyjnych. Dlatego też, jeżeli w sytuacji *sede vacante* został erygowany organ mediacyjny, nowy biskup będzie miał prawo zweryfikowania podstaw i zasadności jego ustanowienia, kwalifikacji osoby mediatora, czy też postępowania prowadzonego z jego udziałem. Na mocy przysługującej mu władzy (kan. 381 § 1; kan. 391 § 2) może zatwierdzić decyzje podjęte przez administratora diecezji i w konsekwencji organ mediacyjny będzie kontynuował swoje zadania bądź zmienić w całości lub w części w ten sposób, że np. choć uzna zasadność jego erygowania, to jednak jego zdaniem będzie zasadna zmiana oso-

⁴³ WROCENSKI, *Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakującą*, s. 56.

⁴⁴ Urząd administratora diecezji wygasa z mocy prawa wraz z objęciem w posiadanie diecezji przez nowego biskupa (kan. 430 § 1), a także na skutek usunięcia, zrzeczenia się lub śmierci administratora diecezji (kan. 430 § 2).

⁴⁵ WROCENSKI, *Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządcą diecezją wakującą*, s. 55. Jakkolwiek prawodawca w KPK/83 nie stanowi o tym obowiązku, to w poprzednim Kodeksie kwestia ta została określona. Zob. *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593, kan. 444; SITARZ, *Przeszkoda w działaniu i wakaty stolicy biskupiej*, s. 294.

by mediatora. Wydaje się także, że biskup diecezjalny, po rozważeniu wszelkich okoliczności może zdecydować, że ustanowienie organu mediacyjnego w ogóle nie było uzasadnione i zaprzestać jego działalności. Podobne sytuacje mogą mieć miejsce, kiedy urząd bądź rada zostały erygowane przed zaistnieniem wakatu stolicy biskupiej.

2.2. Kompetencje tymczasowych rządców w innych Kościołach partykularnych

Inaczej przedstawia się przejęcie zarządzania w sytuacji *sede vacante* w innych Kościołach partykularnych zrównanych w prawie z diecezją. Prawodawca kodeksowy stanowi, że „w wypadku wakansu stolicy wikariatu lub prefektury apostolskiej, rządy przejmuje prowikariusz lub proprefekt, mianowany w tym tylko celu przez wikariusza lub prefekta apostolskiego bezpośrednio po objęciu w posiadanie stolicy, chyba że Stolica Święta co innego zarządziła” (kan. 420)⁴⁶. Prowikariusz i proprefekt pełnią zadania analogiczne do administratora diecezji⁴⁷.

W odniesieniu do ordynariatu wojskowego (polowego) prawodawca stanowi, że sposób postępowania w sytuacji *sede vacante* należy określić w statucie, z zachowaniem umów zawartych pomiędzy Stolicą Apostolską a państwami, jeżeli takie istnieją (SMC XIII, 4°). I tak, np. Ordynariatem Wojskowym w Polsce⁴⁸ w sytuacji wakatu zarządza wikariusz generalny,

⁴⁶ W wikariacie apostolskim i prefekturze apostolskiej organem obligatoryjnym jest rada misji (kan. 495 § 2), której przysługują zadania rady kapłańskiej i kolegium konsultorów, chyba że prawo co innego postanawia (kan. 502 § 4). M. Sitarz podkreśla, że prawodawca w KPK/83 nie rozstrzyga, kto przejmuje władzę i przewodniczy radzie misji w sytuacji nadzwyczajnej (np. sytuacja *sede vacante* zaistnieje jednocześnie na urzędzie prefekta i proprefekta albo wikariusza i prowikariusza). Autor postuluje rozwiązanie przewidziane w kan. 413. W konsekwencji rada misji powinna wybrać kapłana, który będzie rządził do czasu uregulowania sytuacji przez Stolicę Apostolską. Zgodnie z prawem zwyczajowym, władzę powinien przejąć najstarszy kapłan pracujący w prefekturze apostolskiej lub wikariacie apostolskim. Zob. SITARZ, *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym*, s. 79-82.

⁴⁷ PAWLUK, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II, s. 182; SITARZ, *Przeszkoda w działaniu i wakaty stolicy biskupiej*, s. 285.

⁴⁸ *Statuti dell'Ordinariato Militare o Castrense in Polonia* (21.01.1991), AAS 83 (1991), s. 155-157; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 780-782.

który wówczas ma te same prawa i obowiązki, co administrator diecezji⁴⁹. Wspomaga go kolegium konsultorów (kan. 502). Jeżeli nie ma wikariusza generalnego, albo ma przeszkodę w działaniu, obowiązki – wyłącznie do jurysdykcji kościelnej – pełni kapelan wybrany przez kolegium konsultorów zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, chyba że Stolica Apostolska postanowi inaczej (Statut, II). W przypadku Ordynariatu dla anglikanów, władzę przejmuje Rada zarządzająca, która spełnia analogiczną funkcję, co kolegium konsultorów. Ma ona wybrać administratora, który będzie zarządzał w sytuacji *sede vacante*⁵⁰.

*

Przeprowadzona analiza kompetencji biskupa diecezjalnego, zwierzchników Kościoła partykularnego zrównanych w prawie z biskupem diecezjalnym, a także uprawnień administratora diecezji i innych podmiotów w sytuacji *sede vacante* dotyczących organów mediacyjnych, pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda*:

1. Wierni nie mogą zostać pozbawieni możliwości obrony swoich praw – w tym również prawa do skorzystania z pomocy organu mediacyjnego przy rozwiązaniu sporu administracyjnego – w razie zaistnienia sytuacji *sede vacante* w Kościele partykularnym.

2. Prawodawca kodeksowy kompetencję w przedmiocie erygowania i wydania szczegółowych norm postępowania przed takim organem przyznaje konferencji biskupów i biskupowi diecezjalnemu.

3. *De lege ferenda* należy postulować, aby uprawnienie do ustanowienia urzędu mediatora bądź rady mediacyjnej posiadał administrator diecezji w sytuacji wakatu na stolicy biskupiej.

4. W ustawodawstwie partykularnym trzeba doprecyzować następujące kwestie: czy w sytuacji *sede vacante* działalność organu mediacyjnego powinna ulec zawieszeniu? Kto będzie kompetentny do podjęcia decyzji w tym przedmiocie? Czy administrator diecezji będzie uprawniony do kontynuowania działalności organu mediacyjnego erygowanego wcześniej

⁴⁹ Zdaniem J. Syryjczyka, za przyjęciem takiego rozwiązania przemawia fakt, że w ordynariatach polowych nie ma biskupów koadiutorów i z reguły biskupów pomocniczych. Zob. SYRYJCZYK, *Kompetencje wikariusza generalnego*, s. 71-72.

⁵⁰ P. ZAJĄC, *Struktura i kompetencje Rady zarządzającej w ordynariatach personalnych dla anglikanów powracających do pełnej jedności z Kościołem katolickim*, „Kościół i Prawo” 2 (15) 2013, s. 152. Natomiast w Personalnej Administraturze Apostolskiej Świętego Jana Marii Vianneya zarządza biskup koadiutor.

przez biskupa diecezjalnego? Czy administrator diecezji w sytuacji *sede vacante* może ustanowić taki organ, jeżeli jego zdaniem domaga się tego dobro dusz w Kościele partykularnym?

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- BENEDICTUS PP. XVI, *Constitutio apostolica qua Personales Ordinarius pro Anglicanis conduntur qui plenam communionem cum Catholica Ecclesia ineunt Anglicanorum coetibus* (4.11.2009), AAS 101 (2009), s. 985-990; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz [i in.], Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 63-73.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.
- Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593.
- CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Decretum de Administratione Apostolica personali Sancti Ioannis Mariae Vianney condenda Animarum bonum* (18.01.2002), AAS 94 (2002), s. 305-308; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz [i in.], Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 559-563.
- CONGREGAZIONE PER I VESCOVI, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi Apostolorum successores* (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2004; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 517-711.
- IOANNES PAULUS PP. II, *Constitutio apostolica qua nova canonica ordinatio pro spirituali militum curae datur Spirituali militum curae* (21.04.1986), AAS 78 (1986), s. 481-486; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 211-216.
- PAULUS PP. VI, *Litterae apostolicae motu proprio datae Normae Episcopis imperitiuntur ad facultatem dispensandi spectantes De Episcoporum muneribus* (15.06.1966), AAS 58 (1966), s. 467-472; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 133-137.
- SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: *SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 104-163.
- Statuti dell'Ordinariato Militare o Castrense in Polonia (21.01.1991), AAS 83 (1991), s. 155-157; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*,

red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 780-782.

Literatura

- DUDZIAK JAN, Synod diecezjalny (organizacja i zadania), w: Struktury kolegialne w Kościele partykularnym. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Nauk Prawnych TN KUL i Wyższe Seminarium Duchowne w Tarnowie. Tarnów 17-18 września 2002, red. J. Krukowski, T. Rozkrut, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej BIBLOS, Tarnów 2004, s. 33-60.
- GÓRECKI EDWARD, Pozycja biskupa w Kościele partykularnym, w: Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II, red. J. Krukowski, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2004, s. 77-89.
- GROCHOLEWSKI ZENON, Specyfika prawa Kościoła katolickiego. Referat wygłoszony z okazji otrzymania tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dnia 7 maja 2004, *Poznańskie Studia Teologiczne* 17 (2004), s. 19-33.
- GROCHOLEWSKI ZENON, Štúdie z procesného kanonického práva, Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula 1995.
- JAKUBOWSKI WOJCIECH, SOLARCZYK MAREK, Ustrój Kościoła Rzymskokatolickiego. Wybrane zagadnienia instytucjonalne, Instytut Nauk Politycznych. Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2002.
- KRUKOWSKI JÓZEF, Biskupi, w: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. II/1: Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2005, s. 229-272.
- KRUKOWSKI JÓZEF, Prawo administracyjne w Kościele, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2011.
- KRUKOWSKI JÓZEF, Środki pojednawcze zmierzające do zapobieżenia powstaniu sporu administracyjnego, *Roczniki Nauk Prawnych* 21 (2011), nr 1, s. 171-179.
- KRUKOWSKI JÓZEF, Zasady organizacji i funkcjonowania kurii diecezjalnej, w: Struktura i zadania kurii diecezjalnej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej w ramach obchodów Roku Prymasa Tysiąclecia przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL oraz Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Warszawsko-Praskiej (Warszawa-Praga 11-12.09.2001), red. J. Krukowski, K. Warchałowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2003, s. 11-26.
- LABANDEIRA EDUARDO, Tratado de derecho administrativo canonico, Ediciones Universidad de Navarra, S.A., Pamplona 1988.
- LESZCZYŃSKI GRZEGORZ, Sprawiedliwość administracyjna w Kościele, w: 25-lecie promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego. Obowiązki i stosowanie w Polsce, red. J. Krukowski, Z. Tracz, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 2009, s. 185-202.

- MARTENS KURT, La protection juridique dans l'Église: les tribunaux administratifs, la conciliation, et du „due process”, *Studia Canonica* 36 (2002), s. 225-252.
- MATTHEWS KEVIN, The Development and Future of the Administrative Tribunal, *Studia Canonica* 18 (1984), nr 1, s. 3-233.
- MIRAS JORGE, De recursu adversus decreta administrativa, w: Comentario exegético al Código de Derecho Canónico, IV/2, red. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, Ediciones Universidad de Navarra, S.A., Pamplona 2002, s. 2117-2164.
- MIZIŃSKI ARTUR G., Polubowne rozstrzyganie sporów administracyjnych według przepisów Kościoła łacińskiego, *Prawo Kanoniczne* 55 (2012), nr 4, s. 3-20.
- ORZESZYNA KRZYSZTOF, Kompetencje wikariusza biskupiego, w: Struktura i zadania kurii diecezjalnej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej w ramach obchodów Roku Prymasa Tysiąclecia przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL oraz Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Warszawsko-Praskiej (Warszawa-Praga 11-12.09.2001), red. J. Krukowski, K. Warchałowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2003, s. 75-88.
- PAPROCKI THOMAS J., The Method of Proceeding in Administrative Recourse and in the Removal or Transfer of Pastors [cc. 1732-1752], w: New Commentary on the Code of Canon Law, red. J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green, Paulist Press, New York-Mahwah 2000, s. 1818-1847.
- PAWLUK TADEUSZ, Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II, t. II: Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2002.
- PAWLUK TADEUSZ, Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II, t. IV: Doczesne dobra Kościoła. Sankcje w Kościele. Procesy, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2009.
- SITARZ MIROSLAW, Competences of Collegial Organs in a Particular Church in the Exercise of Executive Power According to the Code of Canon Law of 1983, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013.
- SITARZ MIROSLAW, Kolegium konsultorów w Kodeksie Prawa Kanonicznego 1983 i w partykularnym prawie polskim, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1999.
- SITARZ MIROSLAW, Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2008.
- SITARZ MIROSLAW, Miejsce instrukcji w hierarchii aktów normatywnych, w: O „Sanctorum Mater”, red. W. Bar, L. Fiejdasz, Katedra Prawa Kanonicznego, Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Lublin 2008, s. 27-40.
- SITARZ MIROSLAW, Organy kolegialne w Kościele partykularnym, w: 25-lecie promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego. Obowiązki i stosowanie w Polsce, red. J. Krukowski, Z. Tracz, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 2009, s. 121-184.

- SITARZ MIROSŁAW, Procedura zarządzania Kościołem w sytuacjach nadzwyczajnych, *Teka Komisji Prawniczej. Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie*, t. III (2010), s. 182-191.
- SITARZ MIROSŁAW, Przeszkoda w działaniu i wakant stolicy biskupiej, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1: Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2005, s. 272-294.
- SITARZ MIROSŁAW, Synod diecezjalny, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1: Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2005, s. 333-344.
- SITARZ MIROSŁAW, Zarządzanie Kościołem partykularnym w sytuacjach nadzwyczajnych, *Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich* 14 (2001), nr 1, s. 45-57.
- SITARZ MIROSŁAW, Zarządzanie parafią w sytuacjach nadzwyczajnych, w: *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. S.L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 133-154.
- SITARZ MIROSŁAW, ROMANKO AGNIESZKA, Sede impedita, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. XVII, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2012, kol. 1331-1333.
- SITARZ MIROSŁAW, ROMANKO AGNIESZKA, Sede vacante, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. XVII, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2012, kol. 1333-1334.
- SOBAŃSKI REMIGIUSZ, Władza rządu, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. I: Księga I. Normy ogólne, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2003, s. 212-233.
- SYRYJCZYK JERZY, Kompetencje wikariusza generalnego, w: *Struktura i zadania kurii diecezjalnej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej w ramach obchodów Roku Prymasa Tysiąclecia przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich*, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL oraz Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Warszawsko-Praskiej (Warszawa-Praga 11-12.09.2001), red. J. Krukowski, K. Warchałowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2003, s. 37-73.
- SZTAFROWSKI EDWARD, Podręcznik prawa kanonicznego, t. I, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985.
- SZTAFROWSKI EDWARD, Podręcznik prawa kanonicznego, t. IV, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1986.
- WROCEŃSKI JÓZEF, Administrator diecezjalny jako tymczasowy rządca diecezją wakującą, *Prawo Kanoniczne* 46 (2003), nr 1-2, s. 39-56.
- ZAJĄC PAWEŁ, Struktura i kompetencje Rady zarządzającej w ordynariatach personalnych dla anglikanów powracających do pełnej jedności z Kościołem katolickim, *Kościół i Prawo* 2 (15) 2013, s. 145-155.
- ŻUROWSKI MARIAN, Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Kraków 1984.

**Kompetencje administratora diecezji
w sytuacji *sede vacante* dotyczące organów mediacyjnych (kan. 1733 § 2)**

Streszczenie

Prawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. stanowi, że konferencja biskupów bądź poszczególni biskupi mogą ustanowić urząd lub radę, których zadaniem będzie poszukiwanie i sugerowanie słusznych rozwiązań między autorem i adresatem aktu administracyjnego (kan. 1733 § 2). Chociaż prawodawca nie określa, czy takie uprawnienie przysługuje w Kościołach partykularnych zrównanych w prawie z diecezją (kan. 381 § 2), zwierzchnicy stojący na czele tych wspólnot wiernych – zarówno terytorialnych, jak i personalnych – mogą również erygować organy mediacyjne.

Należy zauważyć, że wierni mają prawo otrzymywać pomoce od swoich pasterzy z duchowych dóbr Kościoła (kan. 213). W sytuacji *sede vacante*, administrator diecezji ma te same obowiązki i władzę co biskup diecezjalny, z wyjątkiem tego, co jest wyłączone z natury rzeczy lub na mocy prawa (kan. 427 § 1), zgodnie z zasadą *sede vacante nihil innovetur* (kan. 428 § 1). A zatem, nie ma prawnych przeszkód, aby administrator diecezji posiadał uprawnienie do erygowania urzędu lub rady mediacyjnej.

Słowa kluczowe: Kościół partykularny, biskup diecezjalny, urząd mediatora, rada mediacyjna, sytuacje nadzwyczajne

**Competences of the Diocesan Administrator in the Situation of *sede vacante*
Concerning Mediation Organs (can. 1733 § 2)**

Summary

The legislator in the 1983 Code of Canon Law states that the conference of bishops or individual bishops can establish a mediation office or council whose function is to seek and suggest equitable solutions between the author and recipient of an administrative act (can. 1733 § 2). Although the legislator does not determine the possibility of establishing such organs in those particular Churches that are legally on a par with diocese (can. 381 § 2), persons who head the other communities of the faithful – both territorial and personal – can also establish the mediation organs.

It should be noticed that the Christian faithful have the right to receive the assistance from the sacred pastors out of the spiritual goods of the Church (can. 213). In the situation of *sede vacante*, the diocesan administrator is bound by the obligations and enjoys the power of the diocesan bishops, excluding those things which are excepted by their very nature or by the law itself (can. 427 § 1) in accordance with the principle *sede vacante nihil innovetur* (can. 428 § 1). Thus, there is no legal obstacle for the diocesan administrator, to establish a mediation office or council.

Key words: particular Church, diocesan Bishop, mediation office, mediation council, extraordinary circumstances

Information about Author: AGNIESZKA ROMANKO, J.C.L – Ph.D. student in Department of Public and Constitutional Church Law, Institute of Canon Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration at the John Paul II Catholic University of Lublin, Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Poland; e-mail: aga2411@vp.pl